

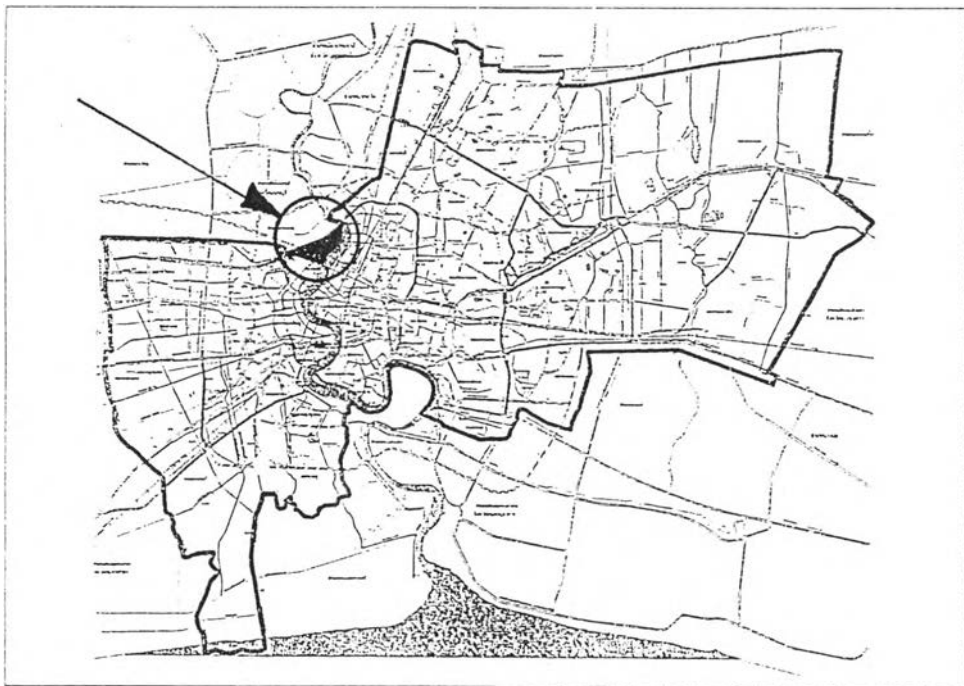
บทที่ 3

สภาพทั่วไปและปัญหาของเขตบางพลัด

3.1 สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่เขตบางพลัด

เขตบางพลัดแยกตัวออกมาจากเขตบางกอกน้อยเมื่อปี พ.ศ. 2530 มีพื้นที่ประมาณ 11.36 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีที่ตั้งโดยสังเขป ดังนี้

ทิศเหนือ	จรด	ทางรถไฟสายใต้
ทิศตะวันตก	จรด	ถนนบรมราชชนนี
ทิศใต้และทิศตะวันออก	จรด	แม่น้ำเจ้าพระยา

ภาพที่ 1 แผนที่กรุงเทพมหานครฯ แสดงเขตบางพลัด

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่เดิมเป็นสวนผลไม้ และพื้นที่การเกษตร มีลำคลองน้อยใหญ่กระจายอยู่เต็มพื้นที่ ทำให้เกิดน้ำท่วมได้ง่าย

การคมนาคมมีความสะดวกสบายสามารถเข้าถึงได้ทั้งทางถนน ทางรถไฟ หรือทางแม่น้ำ ลำคลอง โดยเฉพาะทางถนนสะดวกมาก ปัจจุบันกำลังมีการก่อสร้างสะพานพระรามที่ 8 บริเวณใกล้โรงงาน สุราบางยี่ขันเดิม แขวงบางยี่ขัน หลังจากก่อสร้างเสร็จ เขตบางพลัดจะมีสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาเชื่อมต่อกับฝั่งพระนครถึง 3 สะพาน คือ สะพานกรุงธนบุรี, สะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า และสะพานพระรามที่ 8 ซึ่งทำให้ศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่มีสูงมาก

การเติบโตของเมืองเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการก่อสร้างอาคารขึ้นอย่างมากมาย มีการรวมกลุ่มของที่อยู่อาศัยอยู่โดยรอบสถานที่สำคัญ เช่น วัด, สถานีขนส่ง, โรงงานอุตสาหกรรม มีการรुक้าลำคลองและที่สาธารณะ เกิดสภาวะน้ำท่วมขังเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้น

3.2 ปัญหา¹น้ำท่วมเขตบางพลัด

เขตบางพลัดมีภูมิประเทศเป็นที่ลุ่มราบน้ำท่วมถึง (Tidal Flat) อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 1.50-3.00 เมตร ด้านทิศตะวันออกของพื้นที่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยาตลอดแนว ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมได้ง่าย สภาพการทรุดตัวโดยทั่วไปของพื้นที่ในปัจจุบันมีอัตราการทรุดตัวลดลงเหลือน้อยกว่า 1 เซนติเมตรต่อปี ปัญหาน้ำท่วมเขตบางพลัดสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ คือ

1. ปัญหาน้ำท่วมขัง ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ในบริเวณชุมชนริมแม่น้ำซึ่งมีสาเหตุมาจาก
 - 1.1 เป็นพื้นที่ต่ำไม่สามารถระบายน้ำออกนอกพื้นที่ กรณีฝนตก หรือน้ำจากแม่น้ำมีระดับสูง เมื่อท่วมแล้วไม่สามารถระบายออกได้เอง
 - 1.2 ระบบระบายน้ำยังไม่มี หรือมีแต่ไม่เพียงพอ เนื่องจากขาดการวางแผนระบบระบายน้ำของชุมชนมาตั้งแต่ต้น เมื่อมีผู้เข้ามาอยู่ในชุมชนมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็ทำให้เกิดปัญหามากขึ้น
2. ปัญหาน้ำท่วมเนื่องจากกรณีฝนตกหนัก เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ทั่วไปของกรุงเทพฯ เนื่องจากระบบระบายน้ำไม่สมบูรณ์ มีขนาดเล็กเกินไป ไม่สามารถรองรับปริมาณน้ำฝนมากๆ ได้
3. ปัญหาน้ำท่วมจากกรณีน้ำเหนือหลาก หรือน้ำทะเลหนุนสูง เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล โดยมักจะเกิดช่วงระยะเวลาเดือนตุลาคมจนถึงเดือนธันวาคมของบางปี ปัญหานี้จะไม่รุนแรงนักถ้าปริมาณน้ำฝนในปีนั้นไม่สูงจนเกินไป แต่ถ้าปีไหนมีพายุดีเปรสชันผ่าน

¹ สำนักการระบายน้ำ, โครงการสำรวจระบบระบายน้ำพร้อมค่าระดับกันท่อบริเวณน้ำเดิม ในพื้นที่บางพลัด (Main Report), (กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2538), หน้า 6-8.

ประเทศไทยมาก ปัญหานี้จะทวีความรุนแรงขึ้น เช่น ในปี พ.ศ. 2538, 2539 ซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลโดยตรงและรุนแรงที่สุดสำหรับพื้นที่เขตบางพลัด

3.3 วิวัฒนาการเขตบางพลัด และบางกอกน้อย¹

เขตบางพลัดและบางกอกน้อยมีวิวัฒนาการยาวนานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญเพื่อป้องกันข้าศึกที่มาจากทะเลด้านอ่าวไทย พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะผลไม้ชนิดต่างๆ ที่มีรสชาติ ในยุคนี้ได้เกิดชุมชนริมน้ำ และชุมชนชาวสวน

ในปี พ.ศ. 2310 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงตั้งกรุงธนบุรีเป็นเมืองหลวงของประเทศ ซึ่งตั้งอยู่ทั้งสองฝั่งของแม่น้ำเจ้าพระยา เรียกกันว่าเป็นเมืองนอกแคว โดยที่พระราชวังและย่านสถาบันทั้งหลายอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ และเรียกชื่อตามสภาพของพื้นที่ซึ่งเป็นสวนผลไม้ เช่น วังสวนลิ้นจี่ วังสวนมังคุด เป็นต้น สำหรับฝั่งตะวันออกจะเป็นย่านการค้าที่อยู่อาศัยของชนต่างชาติ เช่น ชุมชนชาวจีน ชาวมอญ เป็นต้น จากการประชุมพงศาวดารภาคที่ 26 เรื่องตำนานวังเก่าในกรุงเทพฯ หน้า 3688 สรุปได้ว่าพระราชวังเดิมครั้งกรุงธนบุรีและวังหน้าตั้งอยู่ในเขตบางกอกใหญ่ ส่วนบ้านเสนาบดีรวมถึงพระนิเวศน์เดิมของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกอยู่ในพื้นที่เขตบางกอกน้อย ส่วนพื้นที่รอบนอกจะเป็นย่านที่พักอาศัยของบรรดาข้าราชการบริพารและประชาชนทั่วไป

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ทรงย้ายราชธานีมายังฝั่งพระนคร ความเจริญก็เริ่มขยายตัวมายังฝั่งตะวันออกมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงรัชกาลที่ 1-5 ส่วนฝั่งตะวันตกยังคงลักษณะดั้งเดิมของชุมชนริมน้ำและชุมชนชาวสวน ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่แทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลงใด ๆ เลย

เขตบางกอกน้อยและเขตบางพลัดเริ่มมีความสำคัญอีกครั้งเมื่อรัชกาลที่ 5 ได้ทรงมีพระราชประสงค์ให้มีโรงพยาบาล จึงได้มีการสร้างโรงพยาบาลศิริราช (วังหลัง) เมื่อปี พ.ศ. 2431 และในปี พ.ศ. 2464 รัชกาลที่ 6 ได้เปิดสถานีรถไฟธนบุรีบริเวณริมคลองบางกอกน้อยใกล้กับโรงพยาบาลศิริราช อันเป็นเส้นทางสำคัญสู่ภาคใต้และภาคตะวันตกของประเทศ ทำให้บริเวณดังกล่าวเป็นศูนย์รวมของผู้คนที่จะเดินทางออกจากเมืองหลวง โดยอาศัยเรือข้ามฟากแม่น้ำเจ้าพระยา เนื่องจากในสมัยนั้นยังไม่มีสะพานข้ามแม่น้ำ ซึ่งบริการเรือข้ามฟากยังเป็นที่นิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

ในราวปี พ.ศ. 2468 ได้มีการเปิดใช้สะพานพระรามหกเป็นสะพานแรก ซึ่งสร้างเชื่อมทางรถไฟสายเหนือกับสายใต้ และเป็นสะพานสำหรับรถวิ่งและคนข้าม แต่ไม่มีบทบาทต่อเขตบางพลัดและเขตบางกอกน้อยมากนัก เพราะไม่ผ่านย่านชุมชน จนกระทั่งปี พ.ศ. 2475 รัชกาลที่ 7 ได้ทรงสร้างสะพานพระพุทธยอดฟ้า พร้อมกับวางผังและสร้างถนนทางฝั่งตะวันตก 10 สาย และขยายถนนทางฝั่งตะวันออกเพื่อรองรับการสัญจร

¹ สำนักงานระบายน้ำ. โครงการสำรวจระบบระบายน้ำพร้อมค่าระดับกันท่ระบายน้ำเดิม ในพื้นที่บางพลัด (Main Report). (กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2538), หน้า 3-9 ถึง 3-13.

จากสะพานให้สะดวกยิ่งขึ้น เป็นการเปิดพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกให้มีการขยายตัวมากขึ้น ถนนที่ได้รับการขยายเป็นถนนในพื้นที่เขตบางกอกน้อย ได้แก่ ถนนอิสรภาพ ถนนพรานนก และถนนอรุณอมรินทร์ ซึ่งอยู่ในพื้นที่แขวงศิริราช แขวงบ้านช่างหล่อในปัจจุบัน

ราวปี พ.ศ. 2492 มีการสร้างถนนเจริญสินทวงศ์ ช่วงระหว่างสามแยกท่าพระถึงสะพานพระรามหกต่อจากฝั่งถนนที่วางไว้ในรัชกาลที่ 7 ถึงแม้ว่าถนนจะผ่านใจกลางพื้นที่เขตในแนวเหนือ-ใต้ แต่สภาพถนนไม่ค่อยดีนัก และพื้นที่ส่วนใหญ่ทั้งสองฝั่งถนนยังเป็นที่สวน การเข้า-ออกสู่ถนนจึงเป็นเรื่องลำบาก ระยะนี้เริ่มมีการตัดถนนซอยเข้าสู่พื้นที่ด้านใน โดยเฉพาะในบริเวณที่เป็นชุมชนหรือวัดสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ในปี พ.ศ. 2501 ได้มีการเปิดใช้สะพานกรุงธนและถนนราชวิถี เชื่อมกับถนนเจริญสินทวงศ์เกิดเป็นชุมชนใหม่ทางตอนบน นอกเหนือไปจากชุมชนเดิมที่อยู่ทางตอนใต้ในแขวงศิริราชและแขวงบ้านช่างหล่อ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อสถานีขนส่งสายใต้ซึ่งย้ายมาจากปากคลองตลาดได้สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2504 บริเวณดังกล่าวได้กลายมาเป็นศูนย์รวมของผู้คนและรถมากมาย ทำให้มีการปรับปรุงและขยายถนนเจริญสินทวงศ์ให้มีสภาพดีขึ้นดังในปัจจุบัน ระยะนี้เริ่มมีการตั้งถิ่นฐานสองฝั่งถนนเจริญสินทวงศ์มากขึ้น และมีการตัดถนนซอยเพิ่มมากขึ้น แต่พื้นที่ที่อยู่ติดกับถนนเข้าไปก็ยังมีได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ในปี พ.ศ. 2516 ได้มีการเปิดใช้สะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า สะพานอรุณอมรินทร์และถนนพระปิ่นเกล้าที่เชื่อมกับถนนเจริญสินทวงศ์ในแขวงบางซื่อ นับเป็นการเปิดพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกที่สำคัญ เพราะเป็นการเปิดพื้นที่เป็นแนวตรงที่เชื่อมกับศูนย์กลางสำคัญในเขตพระนคร บริเวณนี้จึงมีการกระจุกตัวของอาคารพาณิชย์และอาคารสูงซึ่งเริ่มเกิดขึ้นเป็นบริเวณแรกของเขต และในปี พ.ศ. 2528 ได้มีการเปิดใช้ถนนราชวิถี-นครชัยศรี และถนนปิ่นเกล้า-นครชัยศรี ซึ่งทั้งสองสายมาบรรจบกันในพื้นที่แขวงบางบำหรุ นับเป็นการเปิดพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือของเขตบางพลัด นอกจากนั้นถนนทั้งสองสายนี้ยังจัดเป็นถนนสายประธานของกรุงเทพมหานครอีกด้วย

จากการศึกษาความเป็นมาของเขตบางกอกน้อยและเขตบางพลัด ทำให้ทราบวิวัฒนาการของเขตมาโดยลำดับ คือ การตั้งถิ่นฐานดั้งเดิมของชุมชนในเขตจะอยู่ตามสองฝั่งแม่น้ำลำคลอง (River Linear Settlement) ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพของพื้นที่ที่อยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาตลอดแนวตะวันออก และมีลำคลองอยู่มากมาย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่ม และมีน้ำท่วมถึง การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตร คลองสำคัญที่มีประชากรอยู่มาก ได้แก่ คลองบางกอกน้อย คลองมอญ คลองบางบำหรุ คลองชักพระ โดยเฉพาะคลองบางกอกน้อยจะมีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นกว่าบริเวณอื่น นอกจากนั้นจะเป็นบริเวณทางแยกแม่น้ำหรือบริเวณวัดสำคัญที่ตั้งอยู่ริมคลอง

กรุงเทพมหานคร		เขตบางพลัดและเขตบางกอกน้อย	
สภาพเมืองและการพัฒนา	ปี พ.ศ.	ปี พ.ศ.	สภาพชุมชนและการพัฒนา
			ปัจจุบัน
กรุงเทพคือเมืองบางกอก (เมืองหน้าด่าน) สภาพดินดี อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเกษตร ฝั่งตะวันตกเป็นที่สวน ฝั่งตะวันออกเป็นที่นา	2310		สภาพพื้นที่ของเขตคือชุมชนชาวสวนและชุมชนริมน้ำ การใช้ที่ดินคือพักอาศัยและเกษตร
ฝั่งตะวันตกเป็นศูนย์ราชการ - พักอาศัย ฝั่งตะวันออกเป็นย่านการค้า - พักอาศัย	2325		ทางตอนใต้ของเขตติดต่อกับพระราชวัง การใช้ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยของข้าราชการ และย่านพักอาศัยทั่วไป
กรุงเทพฯ เป็นเมืองหลวง โครงสร้างของเมืองเน้นทางด้านการป้องกันพระนคร ขยายเมืองโดยการขุดคลองและสร้างกำแพงเมือง	2352	ร1	
โครงสร้างของเมืองเน้นการสร้างและปฏิสังขรณ์วัดต่าง ๆ เป็นระยะที่ชนบทกรรมนิยมประเพณีและอารยธรรม	2352	ร2	
		ร3	ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ยังคงลักษณะชุมชนชาวสวนและชุมชนริมน้ำ การติดต่อกับฝั่งพระนครใช้ทางเรือข้ามฝาก เพื่อไปสู่แหล่งงานและย่านการค้า
เริ่มเติบโตเป็นเมืองการค้า ศูนย์กลางพระนครอยู่ในเขตกำแพงเมือง มีการตัดถนน สร้างสะพานข้ามคลองและตึกแถวริมถนน	2394	ร4	
ขยายเมืองเพื่อให้ทัดเทียมกับต่างชาติโดยการสร้างถนน และจัดระเบียบการใช้ที่ดิน เปลี่ยนรูปแบบที่อยู่อาศัยจากกริมน้ำมาอยู่ริมถนน - ฝั่งตะวันออกเป็นศูนย์ราชการ มีแหล่งการค้าปนกับที่อยู่อาศัย	2411	ร5	2431 โรงพยาบาลศิริราช
		ร6	2464 สถานีรถไฟธนบุรี 2468 สะพานพระรามหก
- ฝั่งตะวันตกเป็นแหล่งพักอาศัย โดยเฉพาะบริเวณริมน้ำ	2453	ร7	2475 สะพานสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ถนนพหลโยธิน
	2477	ร8	ถนนอรุณอมรินทร์ ขยายตัวและเติบโต มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านพื้นที่ 2490 ถนนเจริญสุขุมวิท หลังจากมีสะพานเชื่อม และมีถนนตัดผ่านพื้นที่
กรุงเทพฯขยายตัวอย่างกระจัดกระจาย ไปสู่เขตรานเมืองที่อยู่รอบ ๆ ตามเส้นทางคมนาคม โดยขยายตัวไปทางฝั่งตะวันออกเป็นส่วนใหญ่	2488		2500 สะพานกรุงธน 2504 สถานีขนส่งสายใต้ ☐ สมัยกรุงศรีอยุธยา 2512 ปรับปรุงถนนเจริญสุขุมวิท (ช่วงล่าง) 2516 สะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า ☐ สมัยกรุงธนบุรี 2520 ปรับปรุงถนนเจริญสุขุมวิท (ช่วงบน) 2523 สถานีขนส่งสายใต้ (ปรับอากาศ) ☐ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ 2528 ถนนบางกอกน้อย-นครชัยศรี
เมื่อมีสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาจึงเริ่มมีการขยายตัว ไปทางตะวันตกมากขึ้น	ปัจจุบัน		

ที่มา: สำนักการระบายน้ำ, โครงการสำรวจระบบระบายน้ำพร้อมค่าระดับกันที่ระบายน้ำเดิม ในพื้นที่บางพลัด (Main Report), (กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2538)

แผนภูมิที่ 2 วิวัฒนาการของเขตบางพลัด และเขตบางกอกน้อย

ต่อมาถนนเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญ รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของประชากรเริ่มเปลี่ยนไปมาอยู่ริมถนนมากขึ้น โดยจะอยู่กันหนาแน่นทางตอนใต้ของเขตบริเวณแขวงศิริราช แขวงบ้านช่างหล่อ ในลักษณะของการรวมกลุ่ม (Cluster Settlement) เนื่องจากเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกับพระราชวังเดิมสมัยกรุงธนบุรี และเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลศิริราชกับสถานีรถไฟธนบุรี ส่วนทางตอนบนของเขตยังเป็นชุมชนชาวสวนและชุมชนริมน้ำเช่นเดิม ได้มีการตัดถนนสายใหญ่ ๆ เพิ่มขึ้น และปรับปรุงถนนให้ได้มาตรฐาน มีการตั้งสถานีขนส่งในพื้นที่และสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา เกิดความสะดวกในการติดต่อทั้งภายในเขตเองกับพื้นที่รอบนอก ทำให้ประชากรอพยพเข้ามาอยู่ในบริเวณนี้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เกิดลักษณะการเติบโตไปตามสองฟากถนนเป็นแนวยาว (Ribbon Development) ส่วนพื้นที่ด้านในเป็นที่พักอาศัยในลักษณะบ้านเดี่ยวกับกลุ่มหมู่บ้านขนาดต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นระเบียบ (Uniform Settlement) กระจายอยู่ทั่วไป นอกนั้นเป็นพื้นที่เกษตรและเป็นพื้นที่ที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ ทำให้ในปัจจุบันพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเกษตรได้ลดจำนวนลงเรื่อย ๆ

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพใด ๆ ก็ตาม ในเขตบางกอกน้อยและเขตบางพลัดเป็นการเปลี่ยนแปลงสืบเนื่องมาจากการรองรับการขยายตัวของพื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกไปตามเส้นทางคมนาคม อันได้แก่ ถนนและสะพานที่เข้าถึงพื้นที่เขตได้สะดวก โดยเฉพาะสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า สะพานกรุงธน ถนนจรัญสนิทวงศ์ รวมถึงถนนบรมราชชนนี ทำให้เขตบางพลัดและเขตบางกอกน้อย มีการเติบโตของชุมชนพักอาศัยมาโดยตลอด เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยเฉพาะที่พักอาศัยและด้านพาณิชยกรรม ซึ่งให้บริการชุมชนเติบโตขึ้นตามลำดับ ช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินมากได้แก่ ช่วงหลังจากที่มีการสร้างถนนและสะพานผ่านในพื้นที่ ทำให้เกิดความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ข้างเคียงอันเป็นแหล่งงานที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งงานในเขตกรุงเทพมหานครเองหรือแหล่งงานในปริมณฑล แสดงว่าปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน คือ เส้นทางคมนาคมที่ผ่านในพื้นที่นั่นเอง และทำให้เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับรองรับการขยายตัวด้านที่อยู่อาศัยของกรุงเทพมหานคร

3.4 การใช้ที่ดินของเขตบางพลัด

การศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินของเขตบางพลัด ได้ศึกษาจากภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหารปี พ.ศ. 2517, 2522, 2529 และ 2536 และสำรวจเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2537

สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินปี พ.ศ. 2517

ในปี พ.ศ. 2517 เขตบางพลัดยังเป็นแขวงขึ้นอยู่กับเขตบางกอกน้อย เขตบางพลัดมีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทเมือง ประมาณ 2,959,958 ไร่ หรือร้อยละ 37.03 ของพื้นที่เขตทั้งหมด โดยมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยมากที่สุด ประมาณ 2,019.36 ไร่ หรือร้อยละ 25.26 ของพื้นที่เขต ซึ่งจะกระจายตัวอยู่ตามสองฟากถนนต่าง ๆ และชอย กับอยู่ริมคลองและริมน้ำข้างตามลักษณะการตั้งถิ่นฐานเดิม อาคารพักอาศัยอยู่เป็นกลุ่มในลักษณะบ้านเดี่ยว บริเวณที่พักอาศัยจะอยู่ปะปนกับอาคารพาณิชย์บ้าง เริ่มมีหมู่บ้านจัดสรร

เกิดขึ้นโดยเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กมีจำนวนไม่มากนัก แขวงที่มีพื้นที่พักอาศัยมากที่สุดได้แก่ แขวงบางพลัด รองลงมาได้แก่ แขวงบางอ้อ และแขวงบางยี่ขัน ตามลำดับ

การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม มีพื้นที่ไม่มากนักประมาณ 125 ไร่ หรือร้อยละ 1.57 ของพื้นที่เขต ส่วนใหญ่เป็นอาคารตึกแถวที่กระจายตัวอยู่ริมถนนสายสำคัญ แขวงที่มีพื้นที่พาณิชยกรรมมากที่สุดได้แก่ แขวงบางพลัด

สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอื่นของพื้นที่เมืองมีไม่มากนัก พื้นที่ที่ยังไม่ได้พัฒนาเป็นเมืองมีประมาณ 5,033 ไร่ หรือร้อยละ 63 ของพื้นที่เขต โดยมีพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด รองลงมาเป็นพื้นที่ว่างและแม่น้ำลำคลอง ตามลำดับ

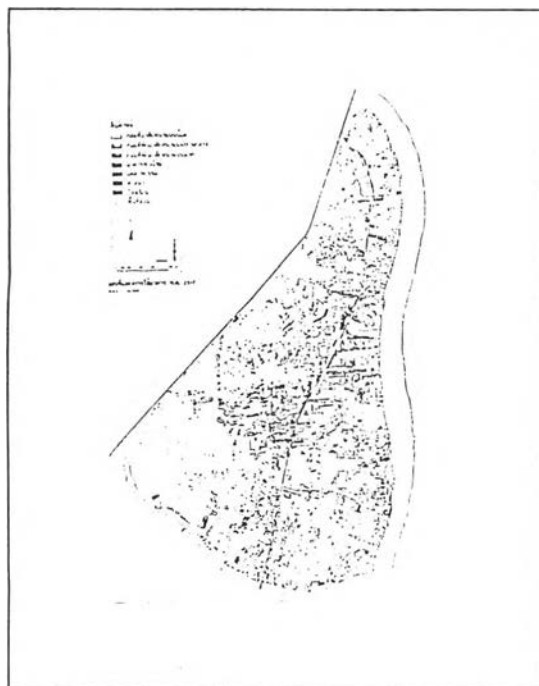
สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินปี พ.ศ. 2523

เขตบางพลัดมีพื้นที่พัฒนาเป็นเมืองเพิ่มขึ้นเป็น 4,047.82 ไร่ หรือร้อยละ 50.64 ของพื้นที่เขต ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2517 จำนวน 1,087.86 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยยังคงมีมากที่สุด รองลงมาเป็นถนน-ซอย พื้นที่พาณิชยกรรมมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นมากที่สุดในสองฟากถนนตัดใหม่ คือ ถนนพระปิ่นเกล้าและถนนอรุณอมรินทร์ในแขวงบางยี่ขัน ทำให้แขวงนี้มีพื้นที่พาณิชยกรรมมากที่สุดในเขตบางพลัด ส่วนพื้นที่ที่ยังไม่ได้พัฒนาลดลงเหลือประมาณ 3,945 ไร่ หรือร้อยละ 49 ของพื้นที่เขต โดยพื้นที่เกษตรกรรมเหลืออยู่ประมาณ 1,787 ไร่ ในช่วงนี้เริ่มมีการสร้างถนนบรมราชชนนี เป็นการวางแผนและก่อสร้างไปแล้วบางส่วน ทำให้พื้นที่ถนนในแขวงบางบำหรุและแขวงบางพลัดมีจำนวนมากขึ้น

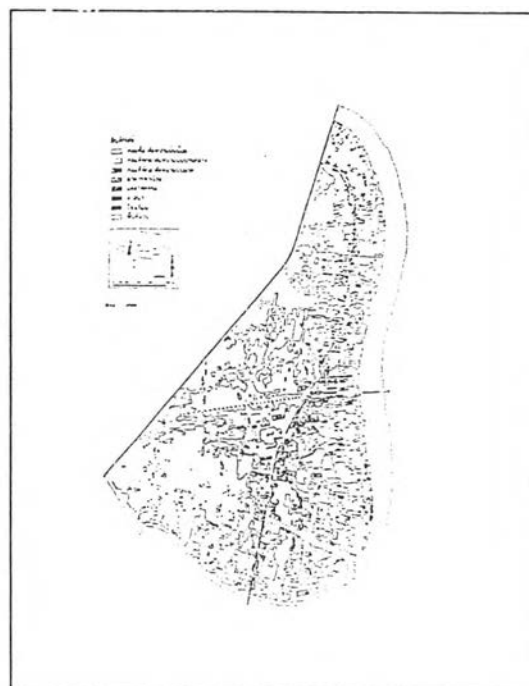
ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในปี พ.ศ. 2523 ยังคงมีการใช้ที่ดินกระจุกกระจายไปตามเส้นทางที่มีการเข้าถึง อาคารพาณิชย์ตามสองฟากถนนมีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในแนวถนนเจริญสนิทวงศ์ ถนนราชวิถี ถนนพระปิ่นเกล้า มีย่านการค้าขึ้น 1 แห่ง คือ ศูนย์การค้าพาต้า

สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินปี พ.ศ. 2529

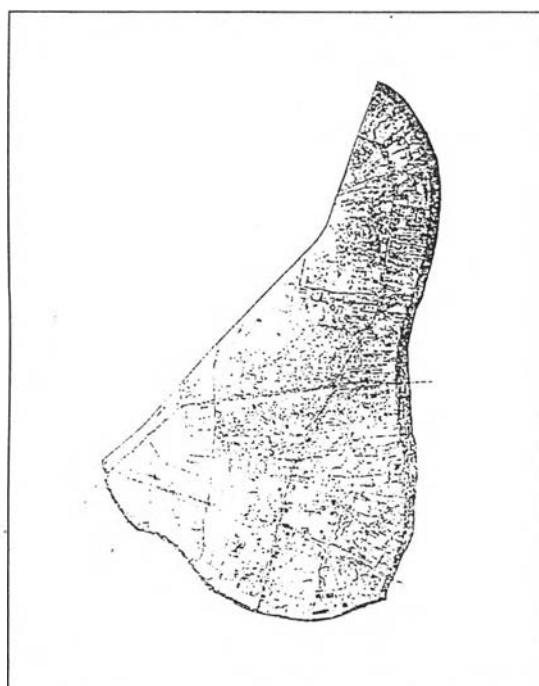
การใช้ประโยชน์ที่ดินปี พ.ศ. 2529 เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทเมืองเพิ่มขึ้นเป็น 5,080.99 ไร่ หรือร้อยละ 63.57 ของพื้นที่เขตทั้งหมด โดยพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นการเพิ่มเพื่อการอยู่อาศัย แขวงที่มีพื้นที่อยู่อาศัยเพิ่มสูงสุดได้แก่ แขวงบางพลัด จะเป็นลักษณะของบ้านเดี่ยวและหมู่บ้านจัดสรร ซึ่งขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็วตามแนวซอยที่อยู่ลึกด้านใน เนื่องจากแขวงนี้มีพื้นที่มากที่สุดและสามารถติดต่อกับฝั่งตะวันออกหรือพื้นที่ใกล้เคียงได้สะดวก ส่วนที่พักอาศัยในรูปอาคารสูงเริ่มเกิดขึ้นในระยะนี้ในแขวงบางยี่ขันและแขวงบางบำหรุ

แผนที่การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2517

แผนที่การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2523

แผนที่การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2529

แผนที่การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2537

ที่มา: สำนักการระบายน้ำ. โครงการสำรวจระบบระบายน้ำพร้อมค่าระดับกันท่อบริเวณน้ำเดิม ในพื้นที่บางพลี (Main Report). (กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2538)

ภาพที่ 2 แผนที่เปรียบเทียบการใช้ที่ดิน ปีพ.ศ. 2517, 2523, 2529 และ 2537

พื้นที่พาณิชย์กรรมมีการเพิ่มมากที่สุดในช่วงบางยี่ขัน ประมาณ 194 ไร่ ทั้งนี้ เนื่องจากการสร้างสะพานและถนนเชื่อมระหว่างถนนจรูญสนิทวงศ์ กับถนนราชดำเนินทางฝั่งตะวันออกในเขตพระนครอีกแนว คือ ถนนอรุณอมรินทร์ และสะพานอรุณอมรินทร์ข้ามคลองบางกอกน้อย เกิดมีศูนย์การค้าขนาดใหญ่ คือ ศูนย์การค้าพาต้าปิ่นเกล้า กับมีอาคารพาณิชย์อยู่ตลอดสองฝั่งถนนดังกล่าว เป็นอาคารสูงมากกว่า 5 ชั้นขึ้นไปเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีย่านการค้าสำคัญที่สืบทอดมาในบางพลัด ทำให้บางพลัดมีพื้นที่พาณิชย์กรรมรองลงมาจากบางยี่ขัน

สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินปี พ.ศ. 2537

การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ศึกษาโครงการในปี พ.ศ. 2537 มีการใช้ประโยชน์พื้นที่เมืองเพิ่มขึ้น เป็นพื้นที่จำนวน 7,894 ไร่ หรือร้อยละ 89 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่พักอาศัยมีพื้นที่ประมาณ 5,396 ไร่ หรือร้อยละ 60 ของพื้นที่ศึกษาโครงการ พื้นที่เกษตรกรรมและที่ว่างลดลงเหลือประมาณ 930 ไร่ หรือร้อยละ 10 ของพื้นที่ศึกษาโครงการ

การใช้ประโยชน์ที่ดินในปี พ.ศ. 2537 ยังคงมีการใช้ประโยชน์ที่ดินปะปนกันระหว่างที่อยู่อาศัยพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม และสถาบันต่าง ๆ มีการใช้พื้นที่ตามสองฟากถนนต่อเนื่องไปตลอด โดยพื้นที่สองฟากถนนสายหลักส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรม ส่วนในถนนซอยที่แผ่ขยายลึกเข้าไปจะเป็นพื้นที่พักอาศัย จะมีพาณิชย์กรรมบ้างตามทางแยกสำคัญที่อยู่ภายใน มีบ้านจัดสรรและอาคารสูงประเภทอาคารชุด อพาร์ทเมนต์ หอพัก เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา บ้านจัดสรรจะเป็นบ้านเดี่ยวและบ้านแถว ขนาดที่พักอาศัยจะมีพื้นที่ขนาดเล็ก หมู่บ้านจัดสรรที่มีขนาดใหญ่จะเกิดขึ้นในแนวถนนสายบรมราชชนนี ในบางพลัดและบางบำหรุ

พื้นที่อุตสาหกรรมและคลังสินค้าในเขตพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ของพื้นที่ จะมีอุตสาหกรรมมากกว่าคลังสินค้า เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วไป โดยแทรกตัวระหว่างพื้นที่พาณิชย์กรรมและพื้นที่พักอาศัย แขวงที่มีพื้นที่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ คือ บางยี่ขันเป็นที่ตั้งของโรงงานสุราบางยี่ขัน รองลงมาเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมในบางพลัด มีอุตสาหกรรมบริการ เช่น อู่ซ่อมรถ สำหรับพื้นที่คลังสินค้าส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาและริมถนนสายหลัก คลังสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นโกดังเก็บไม้ โรงอบไม้ ซึ่งอยู่ใกล้กับโรงเลื่อย

พื้นที่ราชการ สาธารณูปโภค ศาสนสถาน และสถานศึกษา จะกระจายตัวเพื่อให้บริการแก่ชุมชน และพื้นที่โดยรอบ เป็นบริการที่รัฐให้แก่ประชาชน จากการเปรียบเทียบแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ ปีพ.ศ. 2523 จนถึง 2537 พบว่าการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพิ่มจากร้อยละ 37 เป็นร้อยละ 89 โดยส่วนใหญ่ใช้เป็นพื้นที่เพื่อการพักอาศัย มีพื้นที่พาณิชย์อยู่ตามแนวถนนสายหลักและปากซอยทางเข้าชุมชน

การใช้ประโยชน์อาคาร

เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอาคาร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517-2537 เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของรูปแบบอาคารการใช้ประโยชน์ที่ดินและการระบายน้ำในพื้นที่ศึกษาโครงการ

จากแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2517, 2524 และ 2537 แสดงการใช้ประโยชน์อาคารเป็นกลุ่มที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ปานกลาง มาก และอาคารพาณิชย์ ลักษณะของอาคารในพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน มีดังนี้

1. ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย หมายถึง อาคารบ้านพักอาศัย บ้านเดี่ยวอยู่อย่างกระจัดกระจาย พื้นประมาณ 30 ตารางวาขึ้นไป
2. ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง หมายถึง อาคารบ้านพักอาศัยที่เป็นบ้านเดี่ยวหรือทาวน์เฮ้าส์ ขนาดพื้นที่ 15-25 ตารางวา
3. ที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก หมายถึง อาคารเก่าที่อยู่กันอย่างหนาแน่นไม่มีที่ว่างระหว่างอาคาร หลังคาติดกันเป็นแผงใหญ่ ซึ่งอาจจะหมายถึง ชุมชนแออัด ซึ่งจะกระจายตัวในพื้นที่เกาะกลุ่มอยู่บริเวณวัดต่าง ๆ ในเขตบางพลัด จะมีชุมชนหนาแน่นมากจำนวน 24 ชุมชน
4. อาคารพาณิชย์ หมายถึง ร้านค้า (ดีกแถว) ร้านอาหาร ภัตตาคาร ห้างสรรพสินค้าและอาคารสำนักงาน
5. อาคารขนาดใหญ่ หมายถึง อาคารตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 (ข้อ 1) ซึ่งอาจจะเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพักอาศัย พาณิชยกรรม ห้างสรรพสินค้า อาคารสำนักงาน และอุตสาหกรรม

การใช้อาคารปี พ.ศ. 2517 ชุมชนส่วนใหญ่ยังเป็นชุมชนชนบทและเกษตรกรรม บ้านพักอาศัยเป็นอาคารเดี่ยว จำนวน 1-2 ชั้น กระจายอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรม ริมแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองบางกอกน้อย อาคารพาณิชย์เกาะตัวริมถนนจรดวิถีสุขุมวิทซึ่งอย่างเบาบาง ชุมชนหนาแน่นมากจะมีอยู่บริเวณวัดรวกบางบำหรุ และวัดบวรเมณฑล แขวงบางยี่ขัน

ปี พ.ศ. 2524 อาคารพักอาศัยหนาแน่นน้อยขยายตัวเพิ่มขึ้นในแขวงบางพลัด บางยี่ขัน และแขวงอรุณอมรินทร์ อาคารพักอาศัยหนาแน่นน้อยในปี พ.ศ. 2517 เริ่มเปลี่ยนเป็นอาคารที่มีความหนาแน่นเพิ่มขึ้นเป็นอาคารในพื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางในแขวงอรุณอมรินทร์ริมถนนจรดวิถีสุขุมวิทและอาคารในพื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางเป็นอาคารในพื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก เมื่อเริ่มมีการตัดถนนสิรินธร อาคารดีกแถวแต่ละอาคารใช้พื้นที่ทางราบขนาดเล็กกลง ทำให้ความหนาแน่นของอาคารในบริเวณที่เคยเป็นพื้นที่สวนหรือพื้นที่ว่างมีมากขึ้น แขวงที่มีการเปลี่ยนแปลงอาคารมากที่สุด คือ แขวงบางบำหรุ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพักอาศัยเป็นอาคารเดี่ยวและอาคารแถวสูง 1-2 ชั้น จัดเป็นการใช้ที่ดินในทางราบ

(Horizontal Land-Use) แขนงบางชั้นมีการเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารเพื่อการค้ามากที่สุด เป็นแขนงที่มีอาคารสูง 3-5 ชั้นมากที่สุดในเขตบางพลัด จัดเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินในทางตั้ง (Vertical Land-Use) แสดงว่าอาคารแถวหรือตึกแถวเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อการใช้ที่ดินเพื่อพักอาศัยในเขตบางพลัด

ปี พ.ศ. 2537 อาคารทุกประเภทเริ่มขยายตัวมากขึ้น อาคารมีความหนาแน่นเพิ่มขึ้น ทำให้พื้นที่ที่เคยเป็นอาคารที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยและปานกลาง เปลี่ยนเป็นอาคารสูงขนาดใหญ่ขึ้นกระจายอยู่เต็มพื้นที่เขตบางพลัด เมื่อมีการก่อสร้างถนนบรมราชชนนีบรรจบกับถนนสิรินธร ทำให้พื้นที่ริมถนนทั้งสองสายมีอาคารตึกแถว ห้างสรรพสินค้า และอาคารขนาดใหญ่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในแขวงบางบำหรุ และแขวงอรุณอมรินทร์

การใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต¹

การใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต เป็นการประมาณความต้องการพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภท ในปี พ.ศ. 2557 โดยกำหนดพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทจากจำนวนประชากรของเขตบางพลัด ในปี พ.ศ. 2557 คือ จำนวน 225,600 คน การขยายตัวของพื้นที่จะถูกกำหนดโดยทิศทางของการขยายตัวศักยภาพและขีดจำกัดของพื้นที่ในการรองรับการพัฒนา ทั้งในลักษณะของการพัฒนาขึ้นมาใหม่ในพื้นที่เกษตรกรรมและที่ว่าง หรือการพัฒนาขึ้นในลักษณะที่ทดแทนพื้นที่ที่มีสภาพเสื่อมโทรมทางกายภาพและเศรษฐกิจ นอกจากนี้เงื่อนไขในการพัฒนาพื้นที่ยังถูกกำหนดโดยกฎกระทรวงผังเมืองรวม และโครงการถนนตามที่กำหนดไว้ในผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (ฉบับที่ 116 พ.ศ. 2535) ซึ่งกำหนดความหนาแน่นของประชากรในผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตไว้ดังนี้

- ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย	ความหนาแน่น 10 คนต่อไร่
- ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง	ความหนาแน่น 26 คนต่อไร่
- ที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก	ความหนาแน่น 50 คนต่อไร่
- พื้นที่พาณิชยกรรม	ความหนาแน่น 70 คนต่อไร่

ในผังการใช้ประโยชน์ที่ดินอนาคต ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตบางพลัด ออกเป็น 4 ประเภท (ตารางที่ 2)

การกำหนดพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินในตารางที่ 2 สามารถรองรับประชากรในอีก 20 ปีข้างหน้า คือ พ.ศ. 2555 เมื่อนำจำนวนพื้นที่มาพิจารณารวมกับความหนาแน่นที่กำหนดไว้ในอนาคตของที่ดินแต่ละประเภทในเขตบางพลัดแล้ว แขนงฉบับนี้สามารถรองรับประชากรในอนาคตได้ประมาณ 463,000 คน ซึ่งมากกว่าจำนวนประชากรในปี พ.ศ. 2557 ของเขตบางพลัด ซึ่งมีจำนวน 225,600 คน

¹ สำนักการระบายน้ำ, โครงการสำรวจระบบระบายน้ำพร้อมคำระดับกันต่อระบายน้ำเดิม ในพื้นที่บางพลัด (Main Report), (กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2538), หน้า 3-30 ถึง 3-31

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ (ไร่)	
	จำนวน	ร้อยละ
ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย หนาแน่นปานกลาง	2,353.27	26.67
ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย หนาแน่นมาก	5,364.27	60.79
ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม	924.28	10.48
ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย	182.09	2.06
รวม	8,823.91	100

ที่มา : กองผังเมือง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 การใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต ผังเมืองรวมเขตบางพลัด และแขวงอรุณอมรินทร์ ปี พ.ศ. 2555

การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย จะกำหนดลักษณะความหนาแน่นของที่อยู่อาศัยในอนาคตเป็นความหนาแน่นในรูปของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม และบริการสาธารณะต่าง ๆ ของรัฐบาล โดยให้ที่พักอาศัยในเขตบางพลัด ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากประมาณร้อยละ 60 ของพื้นที่เขตศึกษาโครงการฯ และร้อยละ 26 เป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง ส่วนพาณิชยกรรมกำหนดให้บริเวณสี่แยกสะพานกรุงธน ในแขวงบางพลัด แขวงบางยี่ขัน ทั้งเป็นแหล่งงานและศูนย์บริการธุรกิจและกิจกรรมขนาดใหญ่ในอนาคต โดยให้บริเวณถนนปิ่นเกล้าเป็นศูนย์พาณิชยกรรมย่อยที่มีความสำคัญและเป็นศูนย์ที่มีกิจกรรมและบริการที่สมบูรณ์มากที่สุด พื้นที่ประมาณ 790 ไร่ และบริเวณสี่แยกสะพานกรุงธนเป็นศูนย์พาณิชยกรรมย่อยที่มีความสำคัญ รองลงมาพื้นที่ประมาณ 130 ไร่

พื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินที่กำหนดไว้อีกประเภทหนึ่งในพื้นที่ศึกษาโครงการ คือ พื้นที่อนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย เป็นพื้นที่ในบริเวณแขวงบางยี่ขัน และแขวงอรุณอมรินทร์ ในบริเวณนี้จะประกอบด้วย วัด ศาลาเรือโบราณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เรือพระราชพิธี มีพื้นที่ประมาณ 180 ไร่

ประชากรในเขตบางพลัด

การศึกษาด้านประชากรในเขตบางพลัดและบางกอกน้อย จะศึกษา

1. ขนาดและการกระจายตัวของประชากร
2. ความหนาแน่นของประชากร
3. การเปลี่ยนแปลงและลักษณะการเปลี่ยนแปลงประชากร
4. การคาดประมาณประชากร

โดยการศึกษาจะพิจารณา

1. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา จะใช้ข้อมูลประชากรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ทั้งนี้เนื่องจากกรุงเทพมหานคร จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 335 คาดว่าข้อมูลด้านจำนวนประชากร พื้นที่เขตปกครองระดับเขตและแขวงจะสมบูรณ์และถูกต้องกว่าปีที่ผ่านมา

2. ข้อมูลประชากรระดับรายแขวง จะใช้ข้อมูลจากกองปกครองและทะเบียนสำนักปลัดกรุงเทพมหานคร และสำนักงานเขตบางกอกน้อยและบางพลัด

3. เขตบางพลัดแยกการปกครองออกจากเขตบางกอกน้อยเมื่อปี พ.ศ. 2530 แต่การศึกษาประชากรทั้งสองเขตจะพิจารณาแยกพื้นที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์และแสดงให้เห็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงประชากรที่ชัดเจน

ขนาดและการกระจายตัวของประชากรเขตบางพลัด

ประชากรเขตบางพลัดในเดือนสิงหาคมปี พ.ศ. 2541 มีจำนวน 125,984 คน แขวงที่มีประชากรมากที่สุด คือ แขวงบางยี่ขัน รองลงมาได้แก่ แขวงบางพลัด แขวงบางอ้อ และแขวงบางบำหรุ (ตารางที่ 3) จำนวนประชากรเขตบางพลัดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520-2529 มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ หลังจากนั้นช่วงปี พ.ศ. 2530-2536 มีการเพิ่มขึ้นและลดลงของประชากรสลับกันไป เนื่องจากมีการแบ่งเขตแยกออกมาจากเขตบางกอกน้อย และมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่แขวงใหม่ โดยมีการตั้งแขวงอรุณอมรินทร์ แยกออกไปอยู่ที่เขตบางกอกน้อย ทำให้พื้นที่ในแต่ละเขตมีการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้มีการก่อสร้างอาคารสูงเพื่อการพักอาศัย ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดิน โดยผู้อาศัยเดิมย้ายออกไป และประชากรที่ซื้อคอนโดมิเนียมอยู่ยังไม่ได้ย้ายเข้ามา เนื่องจากบางส่วนยังก่อสร้างไม่เสร็จ หลังจากนั้นช่วงปี พ.ศ. 2537-2538 เริ่มมีผู้คนย้ายเข้ามาอยู่มากขึ้น

หลังจากน้ำท่วมใหญ่ปลายปี พ.ศ. 2538 ประชากรเริ่มลดลงซึ่งคาดว่ามีผลมาจากประชาชนซึ่งมาเช่าที่อยู่บริเวณนี้อพยพออกไปอยู่ที่เขตอื่น เนื่องจากหลีกเลี่ยงปัญหาน้ำท่วม

นับจากกลางปี พ.ศ. 2540 จนถึงเดือนสิงหาคมปี พ.ศ. 2541 จำนวนประชากร ลดลงอย่างรวดเร็วสืบเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำทั่วประเทศ ทำให้แรงงานต่างจังหวัดที่เคยเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานคร ย้ายกลับภูมิลำเนาเดิม เนื่องจากตกงาน

สำหรับการกระจายตัวของประชากรเขตบางพลัด ส่วนใหญ่ประชาชนจะกระจุกตัวอยู่บริเวณชุมชนโดยรอบวัด เช่น ชุมชนวัดดาวดึงษาราม ชุมชนวัดบวรเมณฑล ชุมชนวัดกนิษฐาราม ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการกระจายตัวของชุมชนตามลำคลองซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิม

การคาดประมาณประชากรเขตบางพลัด

การคาดประมาณประชากรเขตบางพลัด ในช่วงนับจากปลายปี พ.ศ. 2538 จนถึงประมาณปี พ.ศ. 2543 คาดว่าจะมีจำนวนประชากรลดลง เนื่องจากสาเหตุที่สำคัญ คือ

ตารางที่ 3 จำนวนประชากร ความหนาแน่นรายแขวง เขตบางพลัดปี พ.ศ. 2520-2541

พ.ศ.	แขวงบางยี่ขัน		แขวงบางพลัด		แขวงบางบำหรุ		แขวงบางอ้อ		เขตบางพลัด	
	ประชากร	ความหนาแน่น	ประชากร	ความหนาแน่น	ประชากร	ความหนาแน่น	ประชากร	ความหนาแน่น	ประชากร	ความหนาแน่น
2520	34,236	14,325	49,198	10,067	16,740	6,279	26,322	9,249	126,496	9,891
2521	35,599	14,895	51,018	10,440	17,277	6,480	26,775	9,408	130,669	10,217
2522	36,536	15,287	51,922	10,625	17,482	6,557	27,105	9,524	133,045	10,403
2523	37,498	15,690	53,655	10,979	17,826	6,686	27,583	9,692	136,562	10,678
2524	38,265	16,010	54,574	11,167	18,272	6,854	27,888	9,799	138,999	10,869
2525	38,745	16,211	55,595	11,376	18,620	6,984	28,638	10,063	141,598	11,072
2526	38,441	16,084	56,706	11,603	19,090	7,161	29,035	10,202	143,272	11,203
2527	38,584	16,144	57,335	11,732	19,481	7,307	29,674	10,427	145,074	11,344
2528	38,516	16,115	57,742	11,815	19,975	7,492	30,253	10,630	146,486	11,454
2529	38,124	15,951	57,753	11,818	20,325	7,624	30,537	10,730	146,739	11,474
2530	38,072	15,930	56,513	11,564	20,998	7,876	30,359	10,667	145,942	11,412
2531	37,988	15,895	54,090	11,068	22,510	8,443	30,784	10,817	145,372	11,367
2532	41,487	17,359	60,533	12,387	26,568	9,965	34,966	12,286	163,554	12,789
2533	40,410	16,908	62,161	12,720	25,501	9,565	33,237	11,678	161,309	12,613
2534	44,553	15,470	41,295	12,552	24,786	10,638	33,528	11,806	144,162	12,690
2535	44,340	15,396	41,437	12,595	24,897	10,685	33,800	11,901	144,474	12,718
2536	44,145	15,328	41,640	12,657	24,827	10,655	34,013	11,976	144,625	12,731
2537	43,658	15,159	41,457	12,601	24,761	10,627	33,960	11,958	143,836	12,662
2538	43,737	15,186	41,559	12,632	24,881	10,679	34,025	11,981	144,202	12,694
2539	39,392	13,678	34,636	10,528	23,111	9,919	31,825	11,206	128,964	11,352
2540	38,876	13,499	34,304	10,427	22,819	9,794	31,567	11,115	127,566	11,229
2541	38,108	13,232	33,887	10,300	22,631	9,713	31,358	11,042	125,984	11,090

ที่มา: ฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางพลัด

1. ปัญหาน้ำท่วมยังคงเป็นปัญหาใหญ่สำหรับเขตบางพลัด จนกว่าโครงการก่อสร้างคันกั้นน้ำริมแม่น้ำเจ้าพระยาจะแล้วเสร็จ (ตามโครงการประมาณปลายปี พ.ศ. 2542)

2. ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ นับจากกลางปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำทำให้มีคนตกงานเพิ่มขึ้นมาก ประชากรจากต่างจังหวัดที่เคยเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานคร กลับสู่ถิ่นฐานเดิมเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม

3. ปัญหาอสังหาริมทรัพย์มีปริมาณเกินกว่าความต้องการ อันเนื่องมาจากการก่อสร้างโดยขาดการวางแผนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533-2540 ทำให้กว่าเศรษฐกิจจะฟื้นตัว และผู้คนมีกำลังซื้อบ้าน หรือคอนโดมิเนียมเพื่อการพักอาศัยในส่วนที่ยังว่างอยู่หมด คงจะต้องใช้เวลาอีกประมาณ 3-5 ปี

หลังจากปี พ.ศ. 2543 หากปัญหาเศรษฐกิจสามารถฟื้นตัวได้ คาดว่าจำนวนประชากรของกรุงเทพมหานคร โดยทั่วไปและเขตบางพลัด ก็อาจจะมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นตามกำลังซื้อ และการหลั่งไหลของผู้คนจากต่างจังหวัดเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครเช่นเดิม

ชุมชนในเขตบางพลัด

ชุมชนที่อยู่ในเขตบางพลัด ทั้งสิ้น 31 ชุมชน¹ (ดูตารางที่ 4) ส่วนใหญ่เป็นชุมชนดั้งเดิม บางชุมชนเกิดขึ้นใหม่ โดยเกิดจากการแยกตัวออกจากชุมชนเดิม เพื่อความสะดวกในการประสานงานกับหน่วยงานราชการ ชุมชนทั้งหมดเป็นชุมชนแออัด

กรรมสิทธิ์ที่ดินร้อยละ 75² ของชุมชนในเขตเป็นที่ดินของรัฐร่วมกับเอกชน ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 25 เป็นที่ดินของเอกชนล้วน ๆ การถือครองที่ดินร้อยละ 95 มีสภาพการถือครองที่ดินเป็นของตนเองรวมกับเช่าที่, เช่าบ้าน

ชุมชนในเขตบางพลัดมีการจัดตั้งกรรมการชุมชน โดยกรุงเทพมหานครและจัดตั้งโดยหน่วยงานอื่นเป็นสัดส่วนร้อยละ 45 ส่วนที่เหลือเป็นการรวมกลุ่มกันเอง ทุกชุมชนได้ประกาศเป็นชุมชนโดยกรุงเทพมหานคร โดยจะได้ประโยชน์คือ

1. ได้รับงบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาชุมชน
2. รับทราบข่าวสารของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน
3. สามารถต่อรอง และแสดงความคิดเห็น เพื่อผลประโยชน์ต่อชุมชนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการ

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด. ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540)

² สำนักพัฒนาชุมชน. ข้อมูลชุมชนกรุงเทพมหานคร. (กรุงเทพมหานคร: กันยายน 2537). หน้า 15.

ตารางที่ 4 แสดงชุมชนในเขตบางพลัด

ลำดับที่	ชื่อชุมชน	แขวงที่ตั้ง	หมายเหตุ
1	ชุมชนวัดภคินีนาถ	บางยี่ขัน	
2	ชุมชนวัดสิงห์	บางยี่ขัน	
3	ชุมชนวัดคฤหบดี	บางยี่ขัน	
4	ชุมชนวัดบวรมงคล	บางยี่ขัน	
5	ชุมชนบ้านปูน	บางยี่ขัน	
6	ชุมชนวัดพระยาศิริโอบสวรรค	บางยี่ขัน	
7	ชุมชนวัดดาวดึงษ์าราม	บางยี่ขัน	
8	ชุมชนคลองเจ้าครุฑ	บางยี่ขัน	แยกมาจากชุมชนวัดดาวดึงษ์าราม
9	ชุมชนโค้งถ่าน	บางยี่ขัน	แยกมาจากชุมชนวัดดาวดึงษ์าราม
10	ชุมชนศรีอุไร	บางยี่ขัน	แยกมาจากชุมชนวัดดาวดึงษ์าราม
11	ชุมชนวัดรวกบางบำหรุ	บางบำหรุ	
12	ชุมชนคลองสวนพริก	บางพลัด	
13	ชุมชนพัฒนา ซอย 79	บางพลัด	
14	ชุมชนวัดบางพลัด	บางพลัด	
15	ชุมชนจรัญฯ 72	บางพลัด	
16	ชุมชนสะพานยาว	บางพลัด	
17	ชุมชนวัดเทพากร	บางพลัด	
18	ชุมชนวัดเทพนารี	บางพลัด	
19	ชุมชนดวงดี	บางพลัด	
20	ชุมชนวัดภาณุรังษี	บางพลัด	
21	ชุมชนสวนปรก	บางพลัด	
22	ชุมชนเจ้าพระยาสยาม	บางพลัด	
23	ชุมชนหลังสำนักงานเขตบางพลัด	บางพลัด	
24	ชุมชนวัดวิมุตยาราม	บางอ้อ	
25	ชุมชนวัดฉัตรแก้วจงกลณี	บางอ้อ	
26	ชุมชนแสงทอง (จรัญฯ 91)	บางอ้อ	
27	ชุมชนสวนทรัพย์	บางอ้อ	
28	ชุมชนพัฒนา ซอย 85	บางอ้อ	
29	ชุมชนจรัลวิถี 74	บางอ้อ	
30	ชุมชนคลองมะนาว	บางอ้อ	
31	ชุมชนมัสยิดบางอ้อ	บางอ้อ	

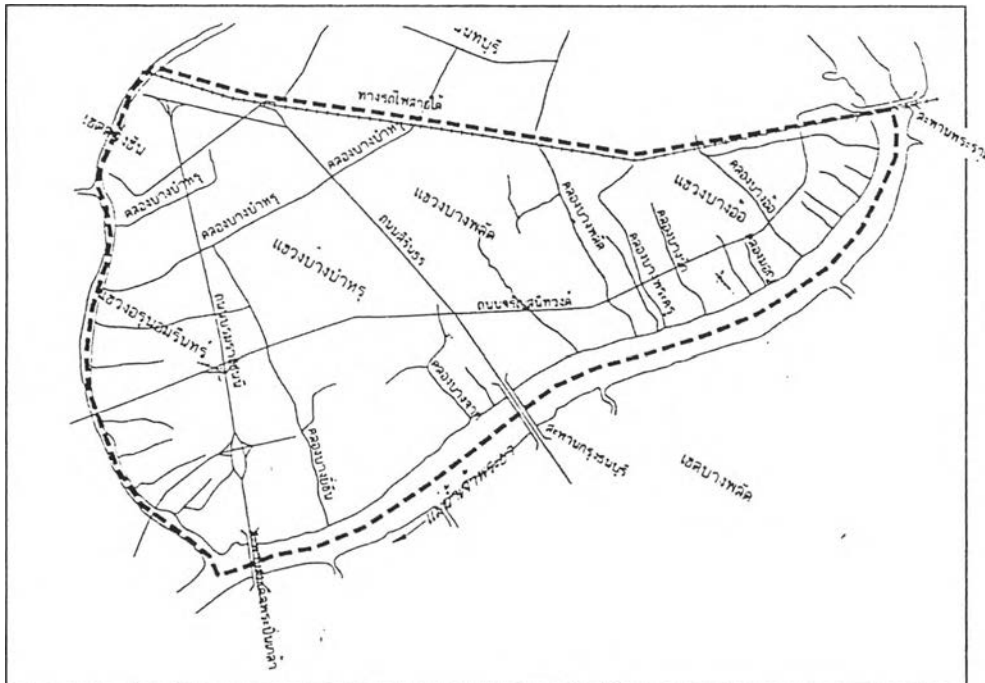
ที่มา: ฝ่ายพัฒนาชุมชน เขตบางพลัด

ชุมชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชุมชนเก่า มีการรวมตัวกันมานาน มีความสัมพันธ์ที่ดี มีกิจกรรมร่วมในลักษณะเป็นประเพณี เช่น การทำบุญที่วัด, การจัดตั้งศาลาโรงธรรม ฯลฯ โดยมีศาสนาพุทธเป็นชนกลุ่มใหญ่ มีศาสนาอิสลาม และคริสต์ เป็นส่วนน้อย

3.5 แผนการป้องกันน้ำท่วมเขตบางพลัด

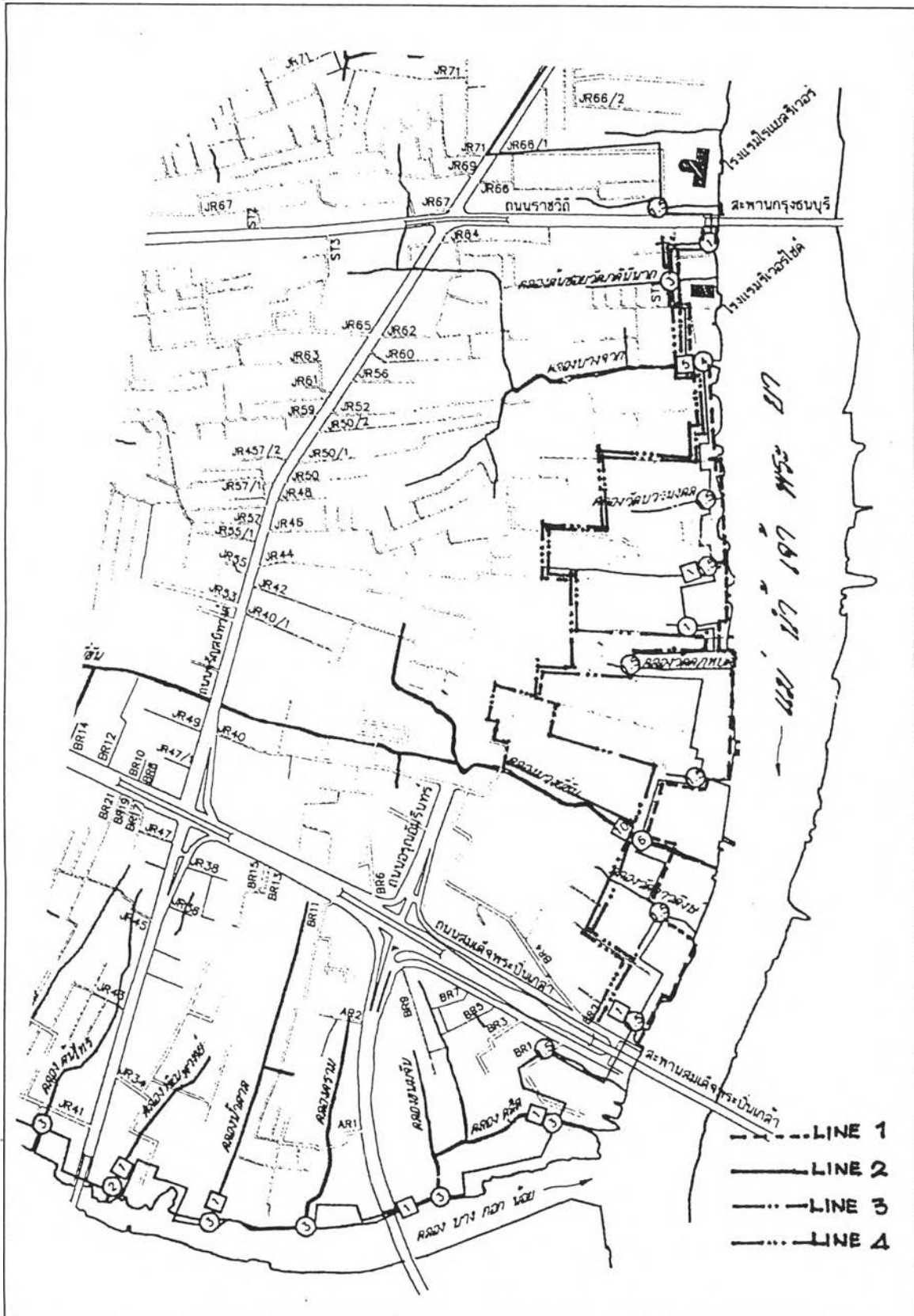
ในอดีตที่ผ่านมาก่อนปี พ.ศ. 2539 แผนการป้องกันน้ำท่วมเขตบางพลัดส่วนใหญ่เป็นแผนชั่วคราว หรือแผนฉุกเฉิน จัดทำขึ้นเป็นกรณีตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จนกระทั่งปี พ.ศ. 2538 สำนักกระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร ได้ว่าจ้างให้บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริ์ จำกัด และบริษัท แอสติคอน คอร์ปอเรชั่น จำกัด จัดทำแผนหลักระบบป้องกันน้ำท่วมและระบบระบายน้ำบริเวณพื้นที่เขตบางพลัด และพื้นที่เขตบางกอกน้อยบางส่วน รวมพื้นที่ประมาณ 15 ตารางกิโลเมตร โดยมีแผนที่แสดงที่ตั้งโครงการ ตามภาพที่ 3 โดยมีขอบเขตดังนี้

ทิศเหนือ	จรด	ทางรถไฟสายใต้
ทิศตะวันออก	จรด	แม่น้ำเจ้าพระยา
ทิศตะวันตกเฉียงใต้	จรด	คลองบางกอกน้อย

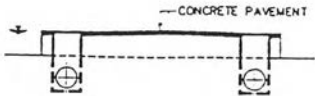

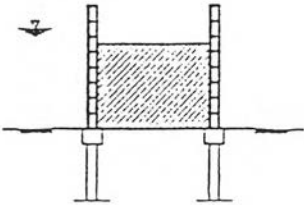
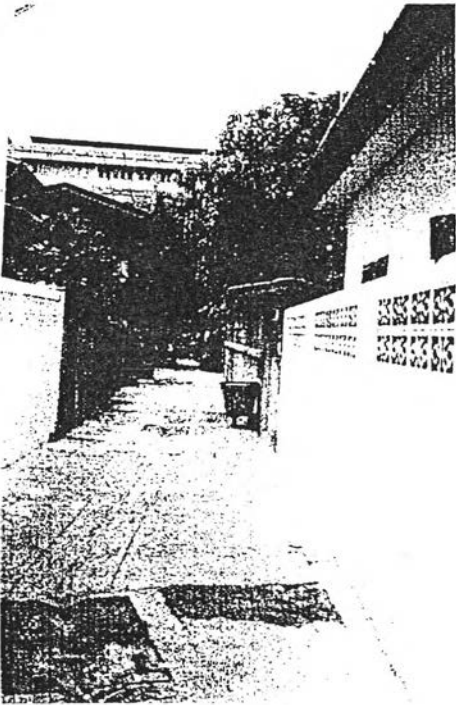
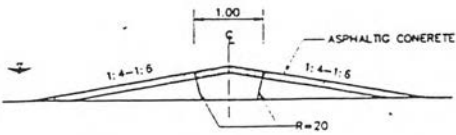
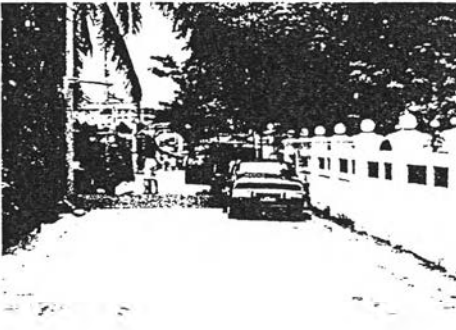
ที่มา: สำนักการระบายน้ำ, โครงการสำรวจระบบระบายน้ำพร้อมค่าระดับกันน้ำท่วมในพื้นที่บางพลัด (Main Report), (กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2538)

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงที่ตั้งโครงการ

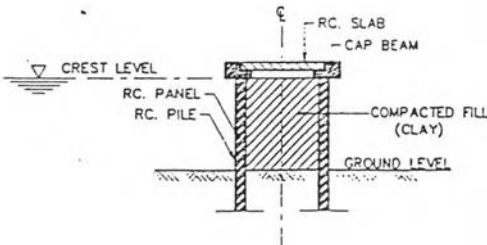
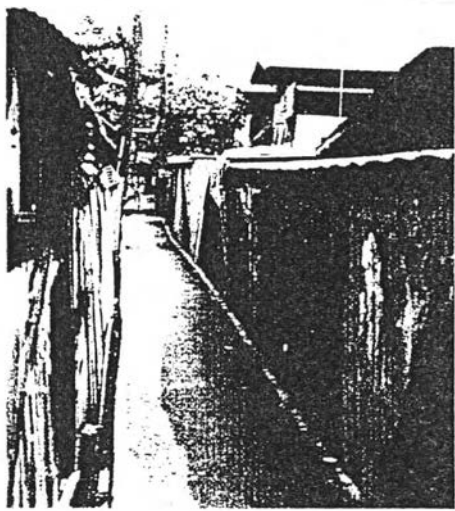
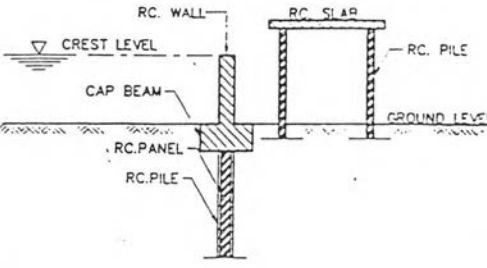
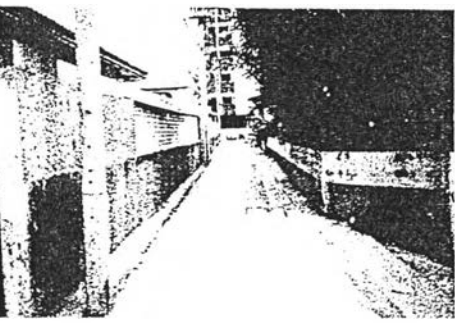
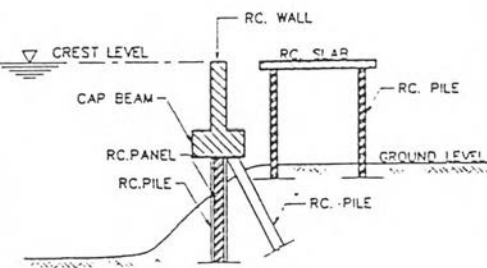

ที่มา: สำนักการระบายน้ำ. โครงการสำรวจระบบระบายน้ำพร้อมค่าระดับกันที่ระบายน้ำเดิม ในพื้นที่บางพลัด (Main Report). (กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2538)

ภาพที่ 4 แผนที่แสดงแนวคันกันน้ำทั้ง 4 แนว

แบบ	รูปแบบคันกันน้ำ	ภาพถ่ายจากสถานที่จริง
A	 <p data-bbox="465 665 612 698">ยกระดับถนน</p>	
B	 <p data-bbox="480 1428 606 1477">ปรับปรุกรัว</p>	
C	 <p data-bbox="485 1816 606 1849">ทำทางลาด</p>	

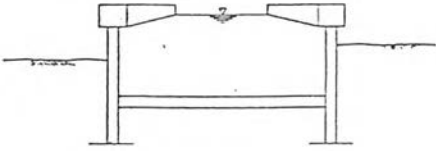

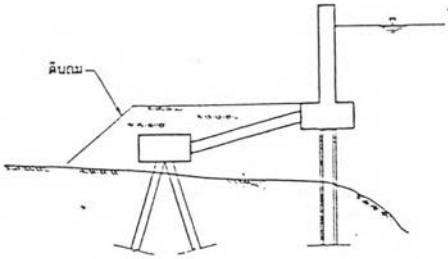

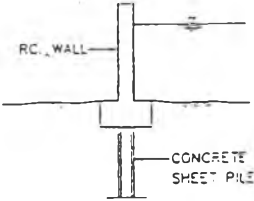
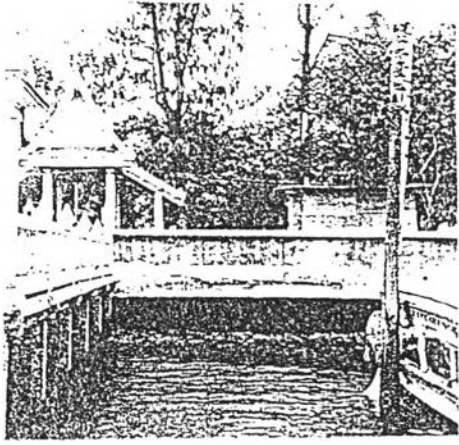
ที่มา: สำนักการระบายน้ำ, โครงการสำรวจระบบระบายน้ำพร้อมค่าระดับกันท่อระบายน้ำเดิม ในพื้นที่บางพลัด (Main Report), (กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2538)

ภาพที่ 5 แสดงรูปแบบมาตรฐานของคันกันน้ำ

แบบ	รูปแบบคั่นกันน้ำ	ภาพถ่ายจากสถานที่จริง
D	 <p style="text-align: center;">ทางเดินริมกำแพง แบบที่ 1</p>	
E	 <p style="text-align: center;">ทางเดินริมกำแพง แบบที่ 2</p>	
F	 <p style="text-align: center;">ทางเดินริมกำแพง แบบที่ 3</p>	

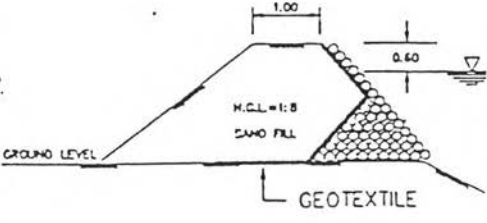
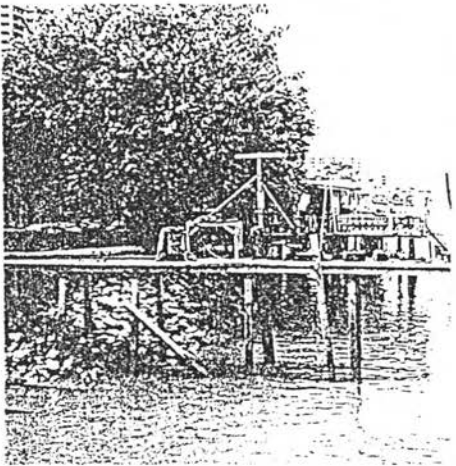
ที่มา: สำนักงานระบายน้ำ, โครงการสำรวจระบบระบายน้ำพร้อมค่าระดับกันน้ำต่อระบายน้ำเดิม ในพื้นที่บางพลัด (Main Report), (กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2538)

ภาพที่ 6 แสดงรูปแบบมาตรฐานของคั่นกันน้ำ

แบบ	รูปแบบคั่นกันน้ำ	ภาพถ่ายจากสถานที่จริง
G	 <p data-bbox="405 763 651 807">กำแพงกันดิน แบบที่ 1</p>	
H	 <p data-bbox="405 1282 651 1327">กำแพงกันดิน แบบที่ 2</p>	
I	 <p data-bbox="405 1802 651 1847">กำแพงกันดิน แบบที่ 3</p>	

ที่มา: สำนักการระบายน้ำ, โครงการสำรวจระบบระบายน้ำพร้อมค่าระดับกันที่ระบายน้ำเดิม ในพื้นที่บางพลี (Main Report). (กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2538)

ภาพที่ 7 แสดงรูปแบบมาตรฐานของคั่นกันน้ำ

แบบ	รูปแบบคันกั้นน้ำ	ภาพถ่ายจากสถานที่จริง
J	 <p data-bbox="491 769 582 807">หินเรียง</p>	

ที่มา: สำนักการระบายน้ำ, โครงการสำรวจระบบระบายน้ำพร้อมค่าระดับกันต่อระบายน้ำเดิม ในพื้นที่บางพลัด (Main Report). (กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2538)

ภาพที่ 8 แสดงรูปแบบมาตรฐานของคันกั้นน้ำ

ซึ่งรายละเอียดของแผนหลักระบบป้องกันน้ำท่วม และระบบระบายน้ำบริเวณพื้นที่เขตบางพลัด¹ มีดังนี้ คือ

1. ป้องกันน้ำท่วมจากกรณีน้ำเหนือไหลบ่า และน้ำทะเลหนุน โดยกำหนดระดับป้องกันน้ำที่ +2.34 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง (กำหนดจากระดับน้ำสูงสุดรอบ 100 ปี)
2. จัดทำแนวคันกั้นน้ำ เพื่อป้องกันน้ำท่วมพื้นที่ โดยเลือกแนวที่อยู่ริมแม่น้ำมากที่สุด เพื่อให้สามารถป้องกันพื้นที่จากน้ำท่วมได้มากที่สุด โดยเสนอแนวคันกั้นน้ำไว้ 4 แนว (ดูภาพที่ 4) และแนะนำให้เลือกแนวที่ 1
3. จัดทำแบบมาตรฐานของคันกั้นน้ำในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ก่อสร้างแต่ละพื้นที่ (ดูภาพที่ 5, ภาพที่ 6 และภาพที่ 7)
4. วางระบบระบายน้ำ โดยมีเกณฑ์ คือ
 - 4.1 ต้องสามารถระบายน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ออกได้ตามเกณฑ์ที่ออกแบบไว้ตามแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต 20 ปี (ปี พ.ศ. 2558)
 - 4.2 สอดคล้องกับสภาพที่ดินปัจจุบัน และใช้เป็นแนวทางพัฒนาระบบในอนาคต
 - 4.3 ราคาการลงทุน และการบำรุงรักษาต้องเหมาะสม
 - 4.4 สอดคล้องกับระบบอื่น ๆ ในอนาคต เช่น ระบบรวบรวมน้ำเสีย

หลังจากที่สำนักระบายน้ำกรุงเทพมหานครได้รับแผนหลักระบบป้องกันน้ำท่วม และระบบระบายน้ำบริเวณพื้นที่เขตบางพลัด เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2538 จากบริษัทที่ปรึกษาแล้ว ได้ดำเนินการออกแบบรายละเอียด และจัดประกวดราคาก่อสร้างคันกั้นน้ำงานได้ลงนามว่าจ้างให้บริษัท จิโรล่า (ประเทศไทย) จำกัด เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2539 โดยมีกำหนดสิ้นสุดสัญญา วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2541 วงเงินงบประมาณค่าก่อสร้าง 205,170,000 บาท (สองร้อยห้าล้านหนึ่งแสนเจ็ดหมื่นบาทถ้วน) ขอบเขตพื้นที่ก่อสร้างเริ่มตั้งแต่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี บริเวณสะพานกรุงธนบุรี ถึงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า โดยมีรายละเอียด คือ

1. ก่อสร้างสถานีสูบน้ำขนาด 1 เมตร³/วินาที และประตูระบายน้ำขนาด 1.50x4.00 เมตร จำนวน 1 แห่ง
2. ก่อสร้างสถานีสูบน้ำขนาด 6 เมตร³/วินาที และประตูระบายน้ำขนาด 4.00x4.00 เมตร จำนวน 1 แห่ง
3. ก่อสร้างสถานีสูบน้ำขนาด 12 เมตร³/วินาที และประตูระบายน้ำขนาด 4.00x4.00 เมตร จำนวน 1 แห่ง

¹ สำนักการระบายน้ำ, โครงการสำรวจระบบระบายน้ำพร้อมค่าระดับกั้นที่ระบายน้ำเดิม ในพื้นที่บางพลัด (Main Report). (กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2538),บทที่ 8 หน้า 8-4 ถึง 8-8, 8-121 ถึง 8-125

4. ก่อสร้างประตูระบายน้ำขนาด 1.50x4.00 เมตร จำนวน 7 แห่ง
5. ก่อสร้างประตูระบายน้ำขนาด 3.00x4.00 เมตร จำนวน 1 แห่ง
6. ก่อสร้างเขื่อน ค.ส.ล. (ชนิดเข้มีพืด) พร้อมราวเหล็กกันตกและบันไดเหล็กหน้าเขื่อน ยาวประมาณ 3,500 เมตร
7. ก่อสร้างแนวป้องกันน้ำท่วม ความยาวประมาณ 5.13 กิโลเมตร (ซึ่งมีบันไดหน้าเขื่อนในระยะไม่เกิน 50 เมตร ทั้งสองฝั่ง โดยสลัเป็นพื้นปลา)

ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การก่อสร้างคันกันน้ำล่าช้ากว่าสัญญาเป็นอันมาก โดยมีสาเหตุหลายประการ ได้แก่

1. ทางราชการไม่สามารถส่งมอบพื้นที่บางส่วนให้ผู้รับเหมาในเวลาที่กำหนด
2. มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวคันกันน้ำ และรายละเอียดของคันกันน้ำ เนื่องมาจากเพื่อความเหมาะสม และความต้องการของชุมชนบริเวณแนวคันกันน้ำ
3. สภาพเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้ราชการไม่สามารถเบิกจ่ายเงินให้ผู้รับเหมาตามเวลาที่กำหนด

เมื่อการก่อสร้างคันกันน้ำไม่เป็นไปตามกำหนดเวลาที่ได้วางไว้ ทำให้เขตบางพลัดต้องจัดทำแผนป้องกันน้ำท่วมชั่วคราว เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งรายละเอียดของแผนงาน¹ แบ่งเป็น

1. แผนป้องกันน้ำฝน มีรายละเอียด คือ
 - 1.1 ทำความสะอาดท่อระบายน้ำในซอยต่างๆ และถนนสายหลัก
 - 1.2 ทำความสะอาดคู คลอง เพื่อเปิดทางน้ำไหล
2. แผนป้องกันน้ำหนุน
 - 2.1 จัดทำท่อบกกันน้ำชั่วคราว
 - 2.2 จัดทำแนวกระสอบทรายเพื่อป้องกันน้ำท่วม
 - 2.3 จัดเตรียมเครื่องสูบน้ำเพื่อระบายน้ำออกนอกพื้นที่

โดยมีเป้าหมายสามารถป้องกันน้ำท่วมได้ไม่เกิน 2.00 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง หากระดับน้ำสูงกว่านั้นก็ต้องเสริมแนวกระสอบทราย และอาจต้องจัดทำสะพานไม้-ทางเดิน กรณีซึ่งไม่สามารถป้องกันน้ำท่วมในบางพื้นที่

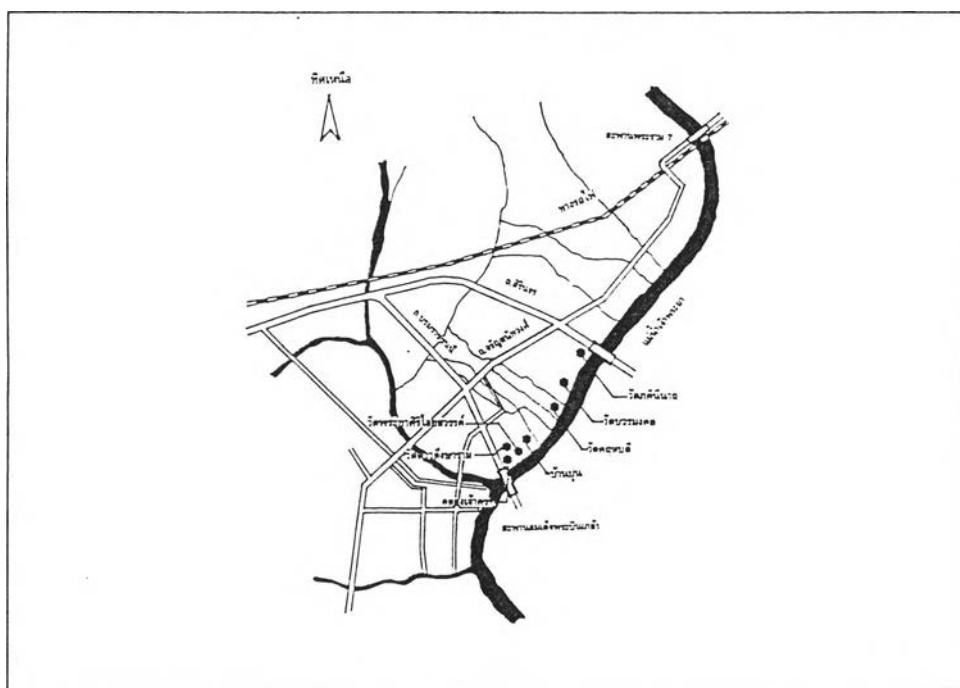
¹ เอกสารสรุปแผนป้องกันน้ำท่วมปี 40, 41: สำนักงานเขตบางพลัด

3.6 พื้นที่กรณีศึกษา

พื้นที่กรณีศึกษาเริ่มต้นตั้งแต่สะพานกรุงธนบุรี จนถึงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า เป็นความยาวตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยาประมาณ 2,400 เมตร ประกอบด้วยชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำและตามแนวคันกั้นน้ำรวมทั้งสิ้น 7 ชุมชน คือ

1. ชุมชนวัดกนิษฐนาถ
2. ชุมชนวัดบวรมงคล
3. ชุมชนวัดคฤหบดี
4. ชุมชนบ้านปูน
5. ชุมชนวัดพระยาศิริโอบสวรรค
6. ชุมชนวัดดาวดึงษาราม
7. ชุมชนคลองเจ้าครุฑ

ในบริเวณพื้นที่ระหว่างชุมชนที่ได้กล่าวมาแล้วทั้ง 7 ชุมชน เป็นที่อยู่อาศัยเช่นกันแต่อยู่ภายนอกเขตชุมชน ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้กำหนดให้เป็นพื้นที่นอกชุมชน

ที่มา: สำนักงานระบายน้ำ. โครงการสำรวจระบบระบายน้ำพร้อมค่าระดับกันที่ระบายน้ำเดิม ในพื้นที่บางพลัด (Main Report). (กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2538)

ภาพที่ 9 แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชน

สภาพการถือครองที่ดิน

ผู้ถือครองที่ดินในพื้นที่กรณีศึกษา สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ

กลุ่มที่ 2 วัด

กลุ่มที่ 3 เอกชน แบ่งกลุ่มออกเป็น เอกชนรายใหญ่ และเอกชนรายย่อย

โดยมีรายละเอียดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังต่อไปนี้ คือ (ดูภาพที่ 10)

กลุ่มที่ 1 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ หรือที่ราชพัสดุ เป็นเจ้าของที่ดินแปลงใหญ่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาหลายแปลง แบ่งให้หน่วยราชการบางส่วน เช่น ตำรวจ, รัฐวิสาหกิจ ฯลฯ เข้าไปใช้ประโยชน์ และอนุญาตให้เอกชนเช่าพื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคาร และที่พักอาศัย ซึ่งลักษณะการให้เช่าเป็นการเช่าระยะยาว

กลุ่มที่ 2 วัด เป็นเจ้าของที่ดินแปลงใหญ่บริเวณริมแม่น้ำหลายแปลง ส่วนใหญ่วัดจะจัดพื้นที่นอกเขตสังฆาวาสให้ประชาชนเช่าเพื่อประกอบกิจการและพักอาศัย โดยเป็นลักษณะการให้เช่าระยะยาว

กลุ่มที่ 3 เอกชน มีเอกชนหลายรายเป็นเจ้าของที่ดินแปลงใหญ่ซึ่งใช้ประกอบกิจการขนาดใหญ่ เช่น โรงงาน อู่ซ่อมเรือ ฯลฯ หรือบางส่วนแบ่งให้คนทั่วไปเช่าเพื่อประกอบกิจการ และพักอาศัย

ลักษณะการถือครองที่ดินในพื้นที่กรณีศึกษา

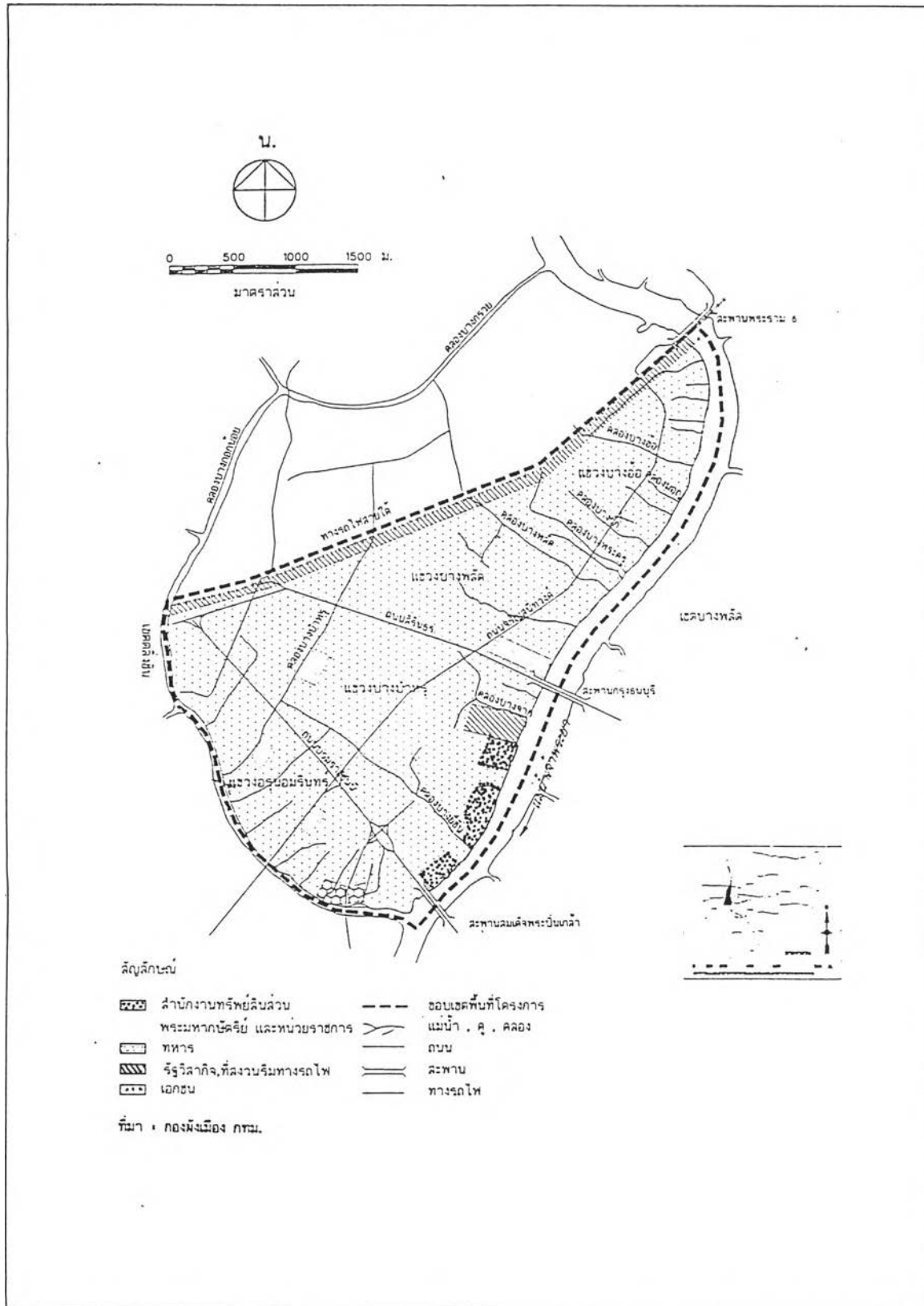
ผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรณีศึกษา มีลักษณะการถือครองที่ดินในลักษณะต่าง ๆ กัน โดยแบ่งเป็น

1. เป็นเจ้าของที่ดิน คือ เป็นเจ้าของที่ดินเอง
2. เช่าที่ดิน คือ เช่าที่ดินเพื่อปลูกบ้าน หรือประกอบกิจการ
3. เช่าบ้าน คือ เช่าบ้านเพื่อพักอาศัย หรือประกอบกิจการ

ซึ่งแต่ละกรณีก็จะก่อให้เกิดความผูกพันต่อบ้านและพื้นที่แตกต่างกันไป หากเป็นเจ้าของที่ดินหรือเจ้าของบ้านก็มีความรักและผูกพันมาก หากเป็นกรณีเช่าบ้านอยู่จะมีความผูกพันน้อย หรือมีความยึดหยุ่นสูงในการเปลี่ยนที่อยู่

รายละเอียดของชุมชนในพื้นที่

ในพื้นที่กรณีศึกษามีชุมชนที่อยู่บริเวณแนวคันกั้นน้ำ 7 ชุมชน โดยแต่ละชุมชนมีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

ที่มา : สำนักการระบายน้ำ, โครงการสำรวจระบบระบายน้ำพร้อมคำระดับกันต่อระบายน้ำเดิม ในพื้นที่บางพลี (Main Report). (กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2538)

ภาพที่ 10 แผนที่แสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน

1. ชุมชนวัดกคินีนาถ

ตั้งอยู่ในซอยวัดกคินีนาถ ถนนราชวิถี มีพื้นที่ประมาณ 25 ไร่ การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นของวัดกคินีนาถ ก่อตั้งเป็นชุมชน เมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2528 มีจำนวนบ้านประมาณ 315 หลังคาเรือน 659 ครอบครัว ประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 3,139 คน

2. ชุมชนวัดบวรมงคล

ตั้งอยู่ในซอยจรัญสนิทวงศ์ 46 (ซอยพระยาวรพงษ์) เป็นชุมชนขนาดใหญ่มีพื้นที่ประมาณ 75 ไร่ การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นของวัดบวรมงคล และมีเอกชนรายใหญ่ 1 ราย เป็นเจ้าของ คือ คุณเสรีวงศ์ คนางค์กุล ก่อตั้งเป็นชุมชนเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 มีจำนวนบ้านประมาณ 469 หลังคาเรือน 687 ครอบครัว ประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 3,297 คน

3. ชุมชนวัดคฤหบดี

ตั้งอยู่ในซอยจรัญสนิทวงศ์ 44 (ซอยวิมลสรกิจ) มีพื้นที่ประมาณ 40 ไร่ การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของวัดคฤหบดี และเอกชนรายใหญ่ 2 ราย ให้เช่าที่ปลูกบ้าน ส่วนที่เหลือเป็นของเอกชนรายย่อย ก่อตั้งเป็นชุมชนเมื่อ ปี พ.ศ. 2524 มีจำนวนบ้านประมาณ 485 หลังคาเรือน 578 ครอบครัว จำนวนประชากรประมาณ 2,490 คน

4. ชุมชนบ้านปูน

ตั้งอยู่ในซอยจรัญสนิทวงศ์ 40 มีพื้นที่ประมาณ 70 ไร่ การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน เป็นที่ดินของเอกชน 4 ราย คือ ธนะภูมิ, วิชัยวัฒน์, โปร่งเปรมใจ, ดาละสวัสดิ์ และที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (พระยาอมรสาท) มีจำนวนบ้านประมาณ 397 หลังคาเรือน 602 ครอบครัว จำนวนประชากรประมาณ 2,604 คน

หมายเหตุ: จากการสำรวจพบว่าที่ดินบางส่วนถูกเวนคืนเพื่อก่อสร้างสะพานพระรามที่ 8 โดยสำนักงานโยธา กทม.

5. ชุมชนวัดพระยาศิริโอบสวรรค์

ตั้งอยู่ในซอยจรัญสนิทวงศ์ 40 มีพื้นที่ประมาณ 90 ไร่ การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นที่ดินของเอกชน 4 ราย คือ คุณเผื่อน ชูศรี, คุณประสิทธิ์ สรจักษ์, คุณจรัส ปัทมะสงฆ์, คุณอ่อน เชื้อวเวช และที่ของวัดพระยาศิริโอบสวรรค์ มีจำนวนบ้านประมาณ 327 หลังคาเรือน 536 ครอบครัว จำนวนประชากร 2,144 คน

หมายเหตุ: จากการสำรวจมีการย้ายบ้านออกไปจากชุมชน เนื่องจากหมดสัญญาเช่าทำให้จำนวนบ้าน และประชากรลดลงจากที่ปรากฏในเอกสารสำรวจของเขตบางพลัด

6. ชุมชนวัดดาวดึงษ์าราม

ตั้งอยู่ในซอยจรูญสุนทิววงศ์ 40 มีพื้นที่ประมาณ 19 ไร่ การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินของเอกชน 16 ราย ด้านทิศตะวันตกเป็นที่ดินของวัดดาวดึงษ์ารามและกรมธนารักษ์ ก่อตั้งเป็นชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2525 มีจำนวนบ้านประมาณ 430 หลังคาเรือน 492 ครอบครัว จำนวนประชากร 2,830 คน

7. ชุมชนคลองเจ้าครุฑ

ตั้งอยู่เชิงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้าฝั่งธนบุรี มีพื้นที่ประมาณ 15 ไร่ การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของเอกชน 3 ราย คือ ตระกูลชัยชนะสงคราม, ตระกูลบุญนาค, ตระกูลมานะจิตต์ และที่ดินของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีจำนวนบ้านประมาณ 143 หลังคาเรือน 222 ครอบครัว ประชากร 802 คน

8. พื้นที่นอกชุมชน

เป็นพื้นที่ซึ่งตั้งอยู่บริเวณแนวคันกันน้ำ อยู่ระหว่างชุมชนทั้ง 7 ที่กล่าวมาแล้ว ได้แก่ พื้นที่ระหว่างชุมชนวัดคณินาถ และชุมชนวัดบวรมงคล, พื้นที่บริเวณซอยจรูญสุนทิววงศ์ 52 และพื้นที่บริเวณซอยจรูญสุนทิววงศ์ 46 (บริเวณ โรงเรียนทิวไผ่งาม และพื้นที่ใกล้เคียง)